

Sygn. akt I ACa 1078/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 lutego 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Małgorzata Wołczańska (spr.)
Sędziowie :	SA Ewa Jastrzębska SO del. Tomasz Ślęzak
Protokolant :	Anna Wieczorek

po rozpoznaniu w dniu 13 lutego 2014 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa J. J.

przeciwko R. G. i A. G.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanej A. G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 9 maja 2013 r., sygn. akt II C 277/12

1) oddala apelację;

2) zasądza od pozwanej na rzecz powoda 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 1078/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Katowicach uznał za bezskuteczną w stosunku do powoda J. J. ugodę zawartą w dniu 20 grudnia 2010r. przed Sądem Rejonowym K. w K., sygn. akt II Ns 1800/10 pomiędzy R. G. a A. G. w zakresie, w jakim A. G. uzyskała na wyłączną własność spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy K. w K. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), prawo własności nieruchomości położonej w K. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy K. w K. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), prawo własności nieruchomości położonej w K. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy K. w K. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), prawo własności nieruchomości położonej w K. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy K. w K. prowadzi

księgę wieczystą KW nr (...), któremu to powodowi przysługuje od dłużnika R. G. wierzytelność wynikająca z wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 26 marca 2009r., sygn. akt II C 121/08. Oddalił Sąd pierwszej instancji powództwo wobec R. G. oraz orzekł o kosztach procesu.

Sąd ten ustalił, że wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 26 marca 2009r., sygn. akt II C 121/08, zasądzono od R. G. na rzecz J. J. 273 461,64 złote z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu. Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z dnia 25 września 2009r., sygn. akt I ACa 516/09 oddalił apelację od tego orzeczenia.

W lutym 2010r. powód złożył wniosek o nadanie klauzuli wykonalności przeciwko małżonce dłużnika A. G., który postanowieniem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 1 czerwca 2010r., sygn. akt II Co 22/10, został oddalony. Na skutek zażalenia Sąd Apelacyjny w Katowicach postanowieniem z dnia 28 września 2010r., sygn. akt I ACz 671/10, zmienił zaskarżone postanowienie i nadał klauzulę wykonalności tytułowi egzekucyjnemu – wyrokowi Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 26 marca 2009r., sygn. akt II C 121/08 oraz wyrokowi Sądu Apelacyjnego w Katowicach, sygn. akt I ACa 516/09 przeciwko małżonce dłużnika A. G. z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością majątkową i orzekł o kosztach postępowania.

W dniu 20 grudnia 2010r. A. G. i R. G. zawarli przed Sądem Rejonowym K. w K. w sprawie o sygn. akt II Ns 1800/10 ugodę o podział majątku wspólnego. Na podstawie tej ugody przyznano A. G. spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w K. przy ul. (...), pozostającego w zasobach Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w K., dla którego w Sądzie Rejonowym K. w K. prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...) wraz z wkładem budowlanym o wartości 200 000 złotych, prawo własności nieruchomości położonej w K. przy ul. (...) o wartości 70 000 złotych, dla której Sąd Rejonowy K. w K. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), prawo własności do nieruchomości położonej w K. przy ul. (...) o wartości 70 000 złotych, dla której Sąd Rejonowy K. w K. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), prawo własności do nieruchomości położonej w K. przy ul. (...) o wartości 70 000 złotych, dla której Sąd Rejonowy K. w K. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) oraz prawo do ruchomości szczegółowo opisanych ugodą za zapłatą na rzecz R. G. kwoty 200 000 złotych.

W wykonaniu zobowiązania z ugody pozwana A. G. dokonała spłaty R. G. kwoty 200 000 złotych w dwóch ratach po 150 000 i 50 000 złotych.

Ustalając powyższe okoliczności, pominął Sąd pierwszej instancji dowód z przesłuchania pozwanego w charakterze strony, albowiem pomimo prawidłowego wezwania na rozprawę, na której miał zostać przesłuchany, nie stawiał się na posiedzenie. Wobec ustalenia zgodnie z zeznaniami pozwanej, że zapłaciła ona R. G. 200 000 złotych, oddalił Sąd zawnioskowany przez nią dowód z przesłuchania świadków M. G. i T. T..

W oparciu o powyższe ustalenia, uznał Sąd Okręgowy, że roszczenie powoda wynika z art. 527 i nast. kc.

Przywołując dwa odmienne poglądy Sądu Najwyższego odnośnie do dopuszczalności uznania za bezskuteczne ugód sądowych, opowiedział się Sąd pierwszej instancji za stanowiskiem, zgodnie z którym zawarta przed sądem ugoda jest nie tylko czynnością procesową, ale również czynnością wywołującą skutki w sferze prawa materialnego (czynnością prawną) bez względu na fakt, że sąd przed którym ugoda ma być zawarta dokonuje oceny jej dopuszczalności pod kątem zgodności z prawem, zasadami współżycia społecznego i zamiaru obejścia prawa.

Uznanie zawartej przez strony ugody sądowej za czynność prawną pozwoliło Sądowi Okręgowemu na dokonanie dalszych przesłanek uwzględnienia skargi pauliańskiej.

Sąd ten doszedł do przekonania, że pomimo, iż czynność prawna w postaci ugody o podział majątku wspólnego, miała charakter ekwiwalentny – pozwana dokonała spłaty na rzecz R. G. w wysokości 200 000 złotych – to jednak pozwana jako osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, o której mowa w art. 527 § 1 kc.

Za spełnioną uznał również Sąd Okręgowy przesłankę pokrzywdzenia wierzyciela. Chronologia zdarzeń od dnia wydania wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 26 marca 2009r., tj. dalsze postępowanie apelacyjne,

klauzulowe i egzekucyjne, daje podstawę do uznania, że powód na skutek czynności prawnej dłużnika utracił możliwość zaspokojenia przysługującej mu wierzytelności z pozostałego po zgodnym podziale majątku dłużnika. Wprawdzie R. G. za przekazane pozwanej w drodze ugody sądowej mienie otrzymał stosowaną zapłatę, jednakże z uzyskanych środków nie uregulował ciężącego na nim wobec J. J. zadłużenia.

O działaniu R. G. ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, świadczy fakt, że w dniu zawarcia ugody dłużnik wiedział o istnieniu prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 26 marca 2009r., sygn. akt II C 121/08, zasądającego od niego na rzecz powoda kwotę 273 461,62 złotych z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu. R. G. w chwili zawarcia ugody mógł co najmniej przewidzieć pokrzywdzenie wierzyciela. Nadto wskazał Sąd Okręgowy, że o zawarciu ugody przez małżonków G. nie zdecydowały żadne szczególne lub nagłe okoliczności. O konieczności podziału majątku wspólnego pozwana myślała już w 2006r., kiedy to przeciwko jej mężowi toczyły się sprawy karne, prowadzone były przeszukania w ich mieszkaniu, niemniej jednak – pomimo utrzymywania się takiego stanu – zdecydowała się na uregulowanie stosunków majątkowych z małżonkiem dopiero w 2010r.

O działaniu dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela wiedziała również pozwana, która nie zdołała obalić domniemania z art. 527 § 3 kc. Pozwana w chwili zawarcia ugody pozostawała w związku małżeńskim z R. G., a zatem była osobą będącą w bliskim z nim stosunku. Była również uczestnikiem postępowania klauzulowego, którego przedmiotem był tytuł egzekucyjny zasądający od R. G. na rzecz powoda kwotę 273 461,62 złote, a nadto z jej zeznań wynika, że miała świadomość stanu majątkowego dłużnika.

W takich okolicznościach zawarcie ugody z R. G. w niespełna trzy miesiące po zakończeniu postępowania klauzulowego daje podstawę do uznania, że pozwana nie tylko wiedziała, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, ale że również jej działanie obarczone było tą świadomością.

Mając na uwadze powyższe, Sąd pierwszej instancji uwzględnił roszczenie powoda skierowane przeciwko pozwanej A. G. w zakresie, w jakim obejmowało spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego i prawo własności nieruchomości.

Z uwagi zaś na konstrukcję skargi pauliańskiej (art. 531 § 1 kc), pozwany R. G. nie posiadał legitymacji biernej, albowiem stroną pozwaną w procesie ze skargi pauliańskiej może być jedynie osoba trzecia, która na skutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela, uzyskała korzyść majątkową. Osobą trzecią w powyższym rozumieniu była jedynie pozwana, a zatem wobec pozwanego powództwo zostało oddalone.

O kosztach procesu orzeczono po myśli art. 98 § 1 kpc.

Apelację od powyższego wyroku wniosła pozwana A. G.. Skarżąca zarzuciła naruszenie przepisu prawa materialnego, a to art. 527 kc poprzez jego nieprawidłowe zastosowanie i uznanie, że przedmiotem skargi pauliańskiej może być ugoda sądowa dotycząca podziału majątku wspólnego. Ewentualnie podniosła również zarzut niewyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy poprzez zaniechanie analizy ekwiwalentności świadczenia i ograniczenie postępowania dowodowego do przesłuchania stron, podczas gdy kwestia ta miała istotne znaczenie dla wyniku postępowania oraz naruszenie przepisu art. 232 kpc poprzez uznanie faktu pokrzywdzenia wierzyciela za wykazany, pomimo że powód nie przedstawił na tę okoliczność żadnych dowodów, a z zeznań pozwanej wynika, że R. G. (dłużnik) uzyskał w zamian za przekazane pozwanej korzyści majątkowe odpowiedni ekwiwalent.

W oparciu o tę podstawę skarżąca domagała się zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia wobec niej powództwa ewentualnie uchylecia wyroku w zaskarżonej części i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie. Zaskarżony wyrok jest prawidłowy.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia Sądu pierwszej instancji odnośnie do pozostawania małżonków A. G. i R. G. od 2006r. w rozdzielnosci majątkowej małżeńskiej, istnienia tytułu wykonawczego – wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 26 marca 2009r., sygn. akt II C 121/08 i wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 25 września 2009r., sygn. akt I ACa 516/09 – wobec R. G., nadania klauzuli wykonalności wskazanemu wyżej tytułowi przeciwko małżonce dłużnika A. G. postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 28 września 2010r., sygn. akt I ACz 671/10, daty i sposobu podziału majątku wspólnego na podstawie ugody z dnia 20 grudnia 2010r. zawartej przed Sądem Rejonowym K. w K., sygn. akt II Ns 1800/10 oraz przebiegu i wyniku postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym K. w K. M. K. pod sygn. akt Km 1866/11.

Okoliczności te wynikają z niekwestionowanych przez strony dokumentów i w zasadzie były one pomiędzy stronami bezsporne.

Podzielił również Sąd Apelacyjny ustalenia Sądu pierwszej instancji dotyczące dokonania przez pozwaną na rzecz R. G. zapłaty kwoty 200 000 złotych w dwóch ratach po 150 000 i 50 000 złotych, a który to obowiązek wynikał z zawartej przez małżonków G. w dniu 20 grudnia 2010r. ugody sądowej.

Spór stron sprowadzał się do dwóch istotnych z punktu widzenia zasadności powództwa kwestii – dopuszczalności zaskarżenia przez wierzyciela (powoda) w drodze skargi pauliańskiej ugody sądowej o podział majątku wspólnego A. i R. G. oraz wpływu ekwiwalentności będących przedmiotem zaskarżonej skargą ugody na możliwości uznania tejże czynności za krzywdzącą powoda.

Zgodzić się przyjdzie z wyrażonym przez Sąd Okręgowy stanowiskiem o możliwości objęcia skargą pauliańską ugody sądowej jako czynności wywierającej skutki nie tylko w sferze prawa procesowego, ale i materialnego. Negujący to stanowisko i konsekwentnie przywoływany przez pozwaną wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 października 1995r., III CRN 40/95, nie mógł – jako jednostkowy – samoistnie zadecydować o oddaleniu powództwa. Obecnie Sąd Najwyższy odszedł od wyrażonej w wydanym przed niemal dziesięć laty orzeczeniu koncepcji, dopuszczając możliwość zaskarżania powództwem z art. 527 kc czynności wywołujących skutki o charakterze mieszanym (procesowym i materialnoprawnym) jak i w wyjątkowych przypadkach jednorodnym (procesowym) – por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 października 1999r., III CKN 388/98, OSNC z 2000r., Nr 4, poz. 75, z dnia 15 listopada 2008r., V CSK 163/08, LEX nr 1169168 oraz uchwałę tego Sądu z dnia 17 czerwca 2010r., III CZP 41/10, OSN z 2011/1/5.

Ostatnie z wymienionych orzeczeń przewiduje możliwość zaskarżenia skargą pauliańską zgodnego wniosku dłużnika i uczestników w postępowaniu działowym (o podział majątku wspólnego, dział spadku, zniesienie współwłasności). Wprawdzie we wniosku o podział majątku wspólnego pozwana A. G. domagała się ustalenia nierównych udziałów (95% na jej rzecz, 5% na rzecz R. G.), niemniej jednak dalszy przebieg postępowania działowego przed Sądem Rejonowym K. w K., w którym wnioskodawczyni już na pierwszej rozprawie po pięciominutowej konsultacji ze swoim pełnomocnikiem zawarła z R. G. ugodę, w której bez wskazania żadnej przyczyny zgodziła się na równy podział majątku (k. 2 – 6, 50 – 52 akt o sygn. II Ns 1800/10), wskazuje na zgodny zamiar stron ugody uregulowania stosunków majątkowych we wskazany w jej treści sposób.

W tej sytuacji powód mógł objąć skargą pauliańską zawartą przez A. i R. G. ugodę sądową z dnia 20 grudnia 2010r. Bez znaczenia dla dopuszczalności wybranej przez powoda formy ochrony przysługującej mu wobec R. G. wierzytelności jest fakt, że zawierana w konkretnym postępowaniu sądowym ugoda działowa jest oceniana przez sąd pod kątem zgodności z prawem, zasadami współżycia społecznego czy zamiaru obejścia prawa (art. 223 § 1 kpc w zw. z art. 203 § 4 kpc i art. 13 § 2 kpc). Kontrola sądu, przed którym zawierana jest ugoda, jest bowiem ograniczona do okoliczności przedstawionych przez uczestników postępowania i nie może obejmować badania wszelkich możliwych okoliczności, które mogłyby mieć wpływ na dopuszczalność zawarcia ugody w danej sprawie. W szczególności z punktu widzenia możliwości naruszenia praw osób trzecich, niebędących uczestnikami (stronami) postępowania, w którym zawarta została ugoda. Stwierdzić też trzeba, że Sąd Rejonowy K. w K. nie dysponował wiedzą odnośnie do wierzycieli uczestników postępowania w sprawie podziału majątku wspólnego małżonków A. i A. G., a co odzwierciedla materiał procesowy znajdujący się w aktach tegoż postępowania (por. akta Sądu Rejonowego K. w K., sygn. II Ns 1800/10).

Wbrew twierdzeniom pozwanej nie można również czynić powodowi zarzutu, że skorzystał z przysługującego mu uprawnienia do wystąpienia ze skargą pauliańską, pomimo, że mógł on być uczestnikiem postępowania podziałowego pomiędzy małżonkami G. albo wszcząć egzekucję z nieruchomości objętych wspólnością ustawową małżeńską jeszcze przed ich przyznaniem - w ugodzie - pozwanej. W istocie powód posiadał tytuł wykonawczy przeciwko R. G. od dnia 25 września 2009r. (k. – 288 akt o sygn. II C 121/08), niemniej jednak to rzeczą wierzyciela jest wybór sposobu i chwili wszczęcia egzekucji przysługującej mu wobec dłużnika wierzytelności, przy uwzględnieniu terminu przedawnienia z art. 125 § 1 kc. Poza sporem zaś jest, że dłużnik unikał zapłacenia należności przysługującej powodowi i to przede wszystkim obowiązkiem dłużnika było zaspokojenie wierzyciela.

Drugą sporną pomiędzy stronami kwestią, również eksponowaną w apelacji, była okoliczność dokonania przez pozwaną spłaty 200 000 złotych na rzecz R. G., co w ocenie skarżącej miało prowadzić do braku pokrzywdzenia wierzyciela (powoda). Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił w tym zakresie, że pozwana w istocie spłaty takiej w dwóch ratach dokonała. Bezzasadny jest w takich okolicznościach zarzut apelującej, jakoby Sąd pierwszej instancji dopuścił się naruszenia przepisu art. 232 kpc bądź, że nie wyjaśnił wszystkich istotnych okoliczności sprawy. Istnienia pokrzywdzenia wierzyciela Sąd Okręgowy nie wyprowadził z faktu, że świadczenie w zamian za przekazane pozwanej w ugodzie nieruchomości nie było ekwiwalentne (stwierdził wręcz coś przeciwnego), ale z faktu, że pomimo wejścia do majątku R. G. sumy 200 000 złotych, których odbiór sam własnoręcznie podpisał (k. – 175), dłużnik nie podjął żadnej czynności zmierzającej do choćby częściowego zaspokojenia wierzyciela. Nadto pozwana w niniejszej sprawie nie kwestionowała, że zadłużenie wobec powoda nie zostało spłacone, ani też nie wskazała powodowi wystarczającego do jego zaspokojenia mienia dłużnika, co w świetle art. 533 kc mogłoby prowadzić do zwolnienia pozwanej od zadośćuczynienia roszczeniu wierzyciela.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że czynność prawna powodująca zmniejszenie majątku dłużnika nie może zostać uznana za krzywdzącą wierzyciela wówczas, gdy dłużnik w zamian za swoje świadczenie uzyskał ekwiwalent, który znajduje się w jego majątku lub został wykorzystany do zaspokojenia wierzyciela (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2011r., IV CSK 39/11, OSNC – ZD z 2012r., Nr 4, poz. 90, z dnia 7 grudnia 1999r., I CKN 287/98, LEX nr 147235). Sytuacja taka w rozpoznawanej sprawie nie wystąpiła. Bezzasadnym jest bowiem, że wierzyciel nie zdołał wyegzekwować zasądzonej na jego rzecz od R. G. należności.

Z tych względów stwierdzić trzeba, że apelacja nie dała podstaw do zakwestionowania nie tylko poczynionych przez Sąd pierwszej instancji ustaleń, ale również wniosków w sferze zważań prawnych odnośnie do dopuszczalności zaskarżenia skargą pauliańską ugody sądowej jak i faktu pokrzywdzenia wierzyciela. Dokonaną przez ten Sąd analizę pozostałych przesłanek uwzględnienia skargi o uznanie za bezskuteczną wobec powoda ugody sądowej z dnia 20 grudnia 2010r. – działania dłużnika (R. G.) ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, domniemania wiedzy pozwanej o świadomym działaniu dłużnika w tej kwestii, którego pozwana nie zdołała obalić – Sąd Apelacyjny w pełni podziela, zbędnym jest zatem jej powielanie w motywach rozstrzygnięcia. Dodatkowo tylko wskazać można, że apelacja żadnych uchybień odnośnie do ustaleń jak i oceny prawnej w tym zakresie nie zarzuca.

Z tych wszystkich przyczyn apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu, o czym z mocy art. 385 kpc orzeczono jak w sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto po myśli art. 98 § 1 kpc w zw. z § 6 pkt 7 i § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2002r., Nr 163, poz. 1348, tekst jednolity).